

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІДЕЇ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ШВЕЦІЇ

Юліана ДЬОМІНА

Комунальний заклад

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради,

iuliana.domina@gmail.com

Ідея гендерної рівності відіграє значну роль у розбудові демократичного суспільства, ліквідації будь-яких форм дискримінації за ознакою статі, досягненні соціального розвитку тощо. У цьому контексті особливу увагу привертає досвід Швеції як однієї з країн-лідерок, де гендерна рівність є складовою політичного, соціального та культурного життя.

Дослідження М. Едвардс (M. Edwards), І. Новікової, Е. Орлоф (A. Orlof), Н. Плевако, Е.-М. Свенссон та О. Гуннарссон (E.-M. Svensson, Å. Gunnarsson), Д. Стетсон (D. Stetson) та інших вчених доводять, що розглядаючи генезу ідеї гендерної рівності у шведському суспільстві загалом, і у вищій школі зокрема, потрібно виходити з передумов її виникнення в історії, способі життя та ментальності шведів, які дослідники пов'язують із формуванням шведської моделі держави загального добробуту (Sweden model of welfare state) та становленням «державного фемінізму» (state feminism) у Швеції, бо саме через це, на думку Т. Марценюк, «гендерна рівність забезпечується на державному рівні, і питання рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок є цінністю для шведського суспільства» [1, с. 43–44].

Мета наукової праці полягає в дослідженні ментальних особливостей шведської нації, які стали передумовою становлення та розвитку ідеї гендерної рівності як у суспільстві загалом, так і у вищій школі Швеції зокрема.

Характерними рисами, які виявлені у процесі історичного розвитку Швеції та покладені в основу «шведської моделі», науковці визначають: здатність шведів до консенсусу, демократизм і соціальну активність, взаємоповагу, терпимість і толерантність, зокрема, й у питаннях гендерної різноманітності, прагнення до рівності і справедливості, високий рівень правосвідомості та повагу до закону.

Високий рівень гендерної рівності в Швеції науковці безпосередньо пов'язують із прийняттям суспільством цінностей соціальної рівності, а також політики, що стала наслідком активного жіночого руху й отримала назву «державного фемінізму». На думку Д. Стетсон, «державний фемінізм» – концепція, яку розроблено в дослідженнях скандинавської держави загального добробуту, де вченими підіймається питання щодо впливу державної політики на поліпшення становища жінок [2, с. 197]. Основна ідея такого типу фемінізму криється у дружньому ставленні суспільства до жінок, де проблема забезпечення рівних прав жінок є однією з пріоритетних, зокрема, жінка – це не особа, яка належить до «маргіналізованої жіночої групи», що перебуває у підпорядкованому становищі, а, навпаки, вона є активною учасницею державних структур різних рівнів [3, с. 22]. Згідно з теорією державного фемінізму, наявність активних феміністських груп

створює умови для позитивного реагування органів влади і управління на введення гендерних інструментів, включення компонентів гендерної політики до їх діяльності і процес прийняття рішень [1; 4].

Інтенсивний процес інституціоналізації національних жіночих і гендерних досліджень, а відтак і просування ідеї гендерної рівності, у вищій школі Швеції почав відбуватися, за свідченням М. Еліассон (M. Eliasson) [5, с. 47], у 1980-ті роки ХХ століття, коли до університетських структур стали включатися об'єднання жінок-науковців (часто неформальні), які займалися феміністськими дослідженнями. Після відкриття центру жіночих досліджень у найстарішому університеті Швеції (Uppsala Universitet) у м. Упсала (1978 р.), та протягом півтора десятиліття подібні жіночі центри, багато з яких пізніше були перейменовані в центри гендерних досліджень, відкрилися в найбільших вишах країни: в технологічному університеті м. Лулео (Luleå Tekniska Universitet), в університетах міст Гетеборг (Göteborgs Universitet), Лунд (Lund Universitet), Лінчопінг (Linköpings Universitet), Стокгольм (Stockholm Universitet), Оребро (Örebro Universitet), Умео (Umeå Universitet), у вищій школі м. Евле (Högskolan i Gävle) та інших містах.

Вчені Е.-М. Свенсон та О. Гуннарсон наголошують на ролі освітньої системи у напрямку досягнення гендерної рівності. Вони розглядають освіту як засіб зміни гендерностереотипізованого вибору у самій системі освіти у прагненнях до побудови професійної кар'єри та можливостях на ринку праці. Науковці зазначають, що «демократичні цінності, які пронизують значну частину освітньої теорії та практики, всебічно охоплюють гендерну рівність, тож школи, а також заклади вищої освіти вже давно зобов'язані заохочувати до гендерної рівності» [6, с. 49–50].

Вище викладене дозволяє дійти висновку, що ментальні передумови розвитку ідеї гендерної рівності у вищій школі Швеції дослідники пов'язують із формуванням шведської моделі держави загального добробуту, що визначає особливий тип культури, поведінкових стереотипів, менталітету шведів, який складався історично, а також державного фемінізму, де політика гендерної рівності збігається з ідеологією держави, знаходячи підтримку академічної спільноти у системі вищої освіти.

Література

1. Воронина О. А. Гендерное равенство как структурный элемент государственной политики в скандинавских странах. *Новый взгляд. Международный научный вестник*. 2014. № 4. С. 133–151. URL: <http://elibrary.ru/item.asp?id=21719948> (дата обращения: 11.08.2020).
2. Edwards M. L. Toward a Third Way: Women's Politics and Welfare Policies in Sweden. *Social Research*. 1991. No. 58 (3). 677 – 705.
3. Eliasson M. Feminist Research in Sweden in the 1990s. *Women's Studies and Research in the Nordic Countries*. Turku : Norma, 1991. P. 46–53.
4. Gunnarsson Å., Svensson E.-M. Genusrättsvetenskap [Gender Legal Studies]. Lund : Studentlitteratur, 2009. 265 p.
5. Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet. *Göteborgs Universitet* : website. URL: <https://genus.gu.se/> (date request: 08.08.2020).
6. Stetson D. Gender and European Politics: The Limits of Integration. *PS: Political Science & Politics*. 1997. 30 (2). P. 195–197. DOI:10.2307/420491